

unius integri anni; et S. Birgitta lib. III. *Revelation.*, ex illis solis Romæ occisis septem millia cuilibet diei, *che*, ut refert eruditissimus Berninius, in tomo primo *Historiæ omnium hæresum* italico idiomate scriptæ. cap. 14. sæculi III, fol. 206, *che multiplicati* (sunt ejus præcisa verba) *ascendono a piu di due milioni, e mezzo di Santi Martiri*: absque numero aliorum plurimorum post tempora Genebrardi, et S. Birgittæ martyrio coronatorum. Et Bosius, veræ Ecclesiæ signa describens, observavit, quod triginta tres pontifices inter coronatos Romæ martyrio fuerunt, atque isti cum aliorum locorum aliis, in tribus solis primis sæculis ad minus quinquagies centena millia exstiterent, qui pro Christo mortem sustinuerunt, eum solus Diocletianus edictis suis vicies centena millia morti tradiderit. Uno verbo, ex martyrum capite Christo ad hæc usque tempora plusquam centies, et decies centena millia communi calculo supputantur martyrio donati. O bone Deus, per quot excitas nos ad gloriosam pugnam, ut perveniamus ad æternam coronam, et tamen filii hominum adhuc gravi corde diligentes vanitatem et quærentes mendacium, in eo quod vapor est, modicum parens, demerguntur? Qui plasmasti nos, miserere nostri, quos pretioso sanguine redemisti.

(35. Martyres sunt pueri ante usum rationis in odium Christi occisi; Bened. XIV, constitut. incip. *Beatus Andreas* § 10 et seq. In Martyrologio Romano pluries inscripta leguntur nomina infantium, qui in odium Christi fuerunt occisi (36. Idem *ibid.* § 11. Martyrologio Romano canonizatorum nomina tantummodo inscribenda sunt. Idem *ibid.*, § 5. Non tamen ex eo tantum canonizatus quis fuisse probatur, quod ipsius nomen fuerit in martyrologio Romanum illatum. Idem *ibid.*, § 21.

APPENDIX,

SIVE NOVUS DE MARTYRIO ARTICULUS,
E ROMANA EDITIONE.

Novum hunc de martyrio articulum addimus, ut ea suppleamus, quæ sunt a P. Ferrari omissa, ac nonnulla luculentius exponimus, quæ ab ipso vel obscure, aut nimis compendiose tractata sunt, vel juxta minus tutam opinionem asserta. In his vero, quem ipse tenuit, ordinem sectabimur.

(37. Quod Græce *martyrium* dicitur, Latine *testimonium* appellatur. *Martyr* enim *testem* proprie significat; ut S. August. in *Psalm.* cxviii declarat: « Testimonia græce martyria nuncupantur; quo verbo jam utimur pro latino: unde illos, qui propter testimonium Christi diversis passionibus humiliati sunt, et usque ad mortem pro veritate certarunt, non testes, quod latine utique possemus, sed græce martyres appellamus. » Vide t. II, v. CULTUS SANCTORUM, Nova additamenta.

(38. Martyrii causæ tres esse debent. Prima est persecutor mortem inferens: duæ enim personæ ad martyrium necessa-

riæ requiruntur; quarum altera est tyrannus, qui infert, altera fidelis, qui ob fidei Christianæ confessionem mortem sustinet. Quamobrem S. Augustinus Donatistas, Circumcelliones, mortem sibi inferentes, non martyres, sed insanos appellat lib. primo *contra Gaudentium Donatistam*, cap. 30, inquit: « Non est hoc consilium, sed furor; non est sapientia, sed dementia. » Excusat vero sanctas mulieres, sibi pudicitiam custodiendæ causa mortem consciscientes: quia, inquit, lib. I *De civ. Dei*, cap. 22, « hoc fecerunt, non humanitus deceptæ, sed divinitus jussæ; nec errantes, sed obediennes, sicuti de Samsone aliud nobis fas non est credere. » Non ergo quæcunque mors sat est ad martyrium, sed solum ea, quæ a persecutore infertur in odium fidei Christianæ. Quare falsa est sententia Theophili Raynaudi, *De martyrio per pestem*, quam communiter Theologi jure improbant. Quamvis enim, qui peste laborantibus inserviunt, et eadem lue inquinati obeunt, heroicum charitatis officium exerceant, et martyres per quamdam analogiam dici possint; martyres tamen ab Ecclesia non habentur, quia deest persecutor, qui vim inferat in odium fidei.

(39. Altera martyrii causa *motiva* appellatur, quæ ad martyrium movet, impellitque. In martyre hæc causa est fidei confessio; in tyranno est fidei odium. Hic in fidei detestationem mortem infert; ille ob fidei confessionem mortem sustinet. Hinc S. Augustinus *Ps.* xxxiv, inquit: « Martyres non facit poena, sed causa. » Martyres enim testes Christi sunt, de quibus S. Lucas cap. xii: *Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.* Et Ecclesia universa canit: « Hic est vere martyr, qui pro Christi nomine sanguinem suum fudit. »

Ad causam, quæ *motiva* dicitur, officium spectat ejusque virtutis a lege divina præscriptum. Qui ergo virtutem aliquam exerceat, ejusque veritatem tueatur, et ob istius defensionem, et exercitium, mortem sustineat, voce aut factis testatur se Christum profiteri, qui virtutis istius exercitium præscribit, et urget, et martyrii meritum sibi comparat, juxta illud *Matthæi* v: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Exempla martyrum, qui ob alicujus virtutis officium mortem sustinuerunt, videri possunt in suo articulo ad auctorem recensita. Hic tamen animadvertas velim, inter martyres haudquaquam recenseri posse, qui mortem sustineant pro aliqua veritate, quæ ad fidem non pertinet eorum, quæ credenda et agenda sunt, vel pro peculiari sibi facta revelatione, aut pro opinione tuenda, quæ nondum Ecclesiæ judicio definita sit vera; ex quo concludit Benedictus XIV, l. III, cap. 19, *De canonizatione sanctorum*, futuros non esse martyres, qui pro immaculato Virginis conceptu sanguinem fundant; quia, cum nondum Ecclesiæ sententia definitum sit fuisse Virginem ab originaria culpa præservatam, mors, quæ pro tuenda pia sen-

tentia sustineretur, inter opera recenseri non posset quæ « sunt quædam protestationes fidei, per quam nobis innotescit, quod Deus hujusmodi opera a nobis requirit, et nos pro eis remunerat: » secundum quod virtutum opera esse possunt causa martyrii, ut inquit S. Thom. 2-2, q. 124, art. 5. Cum enim nobis non proponatur, ut revelata, immaculata Virginis conceptio, defensio hujus assertionis morte confirmata haberi non potest pro protestatione fidei, per quam innotescat, Deum hujusmodi defensionem a nobis requirere, ac nos pro ea gratia martyrii remunerare. Num vero votum emitti possit subeundi mortem pro tuendo immaculato Virginis Conceptu, gravis controversia est a pluribus hæc nostra ætate in Italia agitata, sed nondum ab Ecclesia definita sententia, et ab Apostolica Sede permissio cuilibet privato pro arbitrio opinandi, non adeo facile probari posse videtur eorum sententia, quæ assertit, posse Christianum hominem votum emittere fundendi sanguinem, ac dandi vitam pro Immaculato Conceptu defensione. Neque enim vitam, quæ Dei est, pro iis, quæ non Dei, sed nostra sunt, promittere, ac dare possumus; at si liberum nobis est opinari circa Immaculatam Virginis Conceptionem, pia illa sententia, qua id tuemur, nostra opinio est, nec inter opera recenseri potest, quæ Deus a nobis requirat, pro quibus vitam dare possumus, atque tenemur.

(41. Tertia martyrii causa *finalis* est: quia finis mortis sustinendæ debet esse Dei gloria. Atque hæc de causa hæretici et schismatici martyrii sunt incapaces; cum enim desit in ipsis veritas et unitas Ecclesiæ, desit quoque necesse est finis ille, qui ex charitate oritur, qua major dari non potest. « Extra ecclesiam occisus, » inquit S. Augustinus, lib. v, *De baptis.*, cap. 17, « charitatem non habuisse convincitur. » Et S. Cyprianus, lib. *De unitate*, inquit: « Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est. » Atque hæc de martyrii causis.

(42. Videndum nunc est, quænam dispositiones requirantur in homine, ut martyrii gratiam consequatur. Agemus primum de adultis; nonnullas deinceps de parvulis dissolvemus quæstiunculas. Satis ab auctore ostensum est n. 23 et sequentibus, prærequiri in adultis baptismum fluminis, si oportunitas recipiendi adsit, aut baptismi recipiendi votum; in baptizatis vero mortali peccato obnoxiiis, sacramentum penitentiae, sacramentale scilicet confessionem, si adsit oportunitas, vel istius votum cum contritione, si confiteri peccata nequeat. Sed ad quæstionem, quam promovet; num scilicet adultus oblitus præcepti de contritione elicienda, per solum actum attritionis disponere se possit ad gratiam martyrii? non adeo facile probanda censetur sententia, quam ipse eligere videtur de sufficientia solius attritionis sine amore benevolenti, sive charitate saltem imperfecta.

(43. Moveor autem ad hanc improbandam opinionem, quia, ut Ferraris ipse testatur,

contraria sententia communis est SS. Patrum et antiquorum theologorum. Nam cum orthodoxa de efficacia martyrii doctrina non aliunde constet, quam per revelationem; et cum Dei revelatio ad nos usque traducta sit per SS. Patres, et per antiquos theologos SS. Patrum successores, manifestum est, non posse nos, nisi temere, a communi Patrum et antiquorum theologorum sententia recedere, ut excogitatum a recentioribus opinionem amplectamur. Deinde SS. Patres astruentes charitatem, necessariam in martyribus dispositionem, propriam sententiam Christi verbis, et sac. Scripturarum oraculis comprobant. (44. Christus enim *Matthæi* x, hæc habet: *Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam; Marci* viii: *Qui perdidit animam suam propter me, et Evangelium, salvam faciet eam; Lucæ* ix: *Qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet eam.* Augustino vero teste, *Lib. de moribus*, c. 9, non potuit Christus expressius designare charitatem, quam dicendo, *propter me*, exponens enim hæc verba, *propter te mortificamur tota die*, ita subnectit: « Charitas vero ipsa non potuit significari expressius, quam quod dictum est *propter te.* » Adest præterea textus apostoli *Pauli I. ad Corinth.* xiii, dicentis: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest; ex quo fit, martyrium sine charitate susceptum nullum fructum afferre.* (45. Ut autem Ferrarias præcludam exceptiones, proferam expositionem hujus textus, quæ tradita ab Augustino est, sermone 15, *De verbis Apostoli*, c. 12, ubi inquit: « Deus non amat, nisi de Deo: multum amavit, qui torqueri potuit, deficere non potuit: sed ille non potuit tanta perferre sine amore, nec tu poteris communicare Christi passionibus sine amore. Sed quæro, quo amore? Non sit cupiditas, sed charitas: Si, enim, inquit, *tradidero corpus meum, ut ardeam, et charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Ut prosit tibi communicatio passionum Christi, *charitas* adsit. Si enim in te fuerit charitas Dei, communicabis Christi passionibus, et verus eris martyr, in quo charitas coronatur. »

(46. Audiantur deinde alii Patres. Sic Tertullianus *Lib. adversus Praxeam*, c. 1: « Etsi, inquit, corpus suum tradidisset exurendum Praxæas, nihil profecisset, dilectionem Dei non habens, » et *Scorpiaci*, c. 6: « Propterea, inquit, martyribus nihil jam reputari potest, quibus in lavaero ipsa vita deponitur. Sed dilectio operit multitudinem delictorum, quæ Deum scilicet diligens ex totis viribus suis, quibus in martyrio decertat, ex tota anima sua, quam pro Deo ponit, hominem martyrem excudit. » Sic S. Bernardus *epist.* 77, ad Hugonem Victorinum: « Et si, inquit, martyrium vicem baptismi posse implere conceditur, non plane hoc facit poena, sed ipsa fides, *quæ utique per dilectionem operatur*; nam absque ipsa quid est martyrium, nisi poena? Quæ ergo martyrio præstat, ut absque ulla dubietate pro baptisate reputetur, *quomodo ipsa ita*

infirmi et imbecillius per se erit, ut quod dare alteri valet, sola non valeat obtinere? » Ubi martyrium justificandi vim totam habet ex ea fide, quæ *per se*, et extra martyrium justificare valet. (47. Accedit etiam S. Thomas, qui ex illis Apostoli verbis, tert. part., quæst. 66, art. 12, ad. 2, colligit « quod effusio sanguinis non habet rationem baptismi, si fit sine charitate. » Ex quo, » pergit idem sanctus doctor, « patet quod baptismus sanguinis includit baptismum fluminis, et non e converso; unde ex hoc ipso probatur perfectior. » Et 2-2, quæst. 124, art. 2, ait: « Martyrium est actus charitatis, ut imperantis, fortitudinis autem, ut elicientis. Quod autem sit meritorium, hoc habet ex charitate, sicut et quilibet virtutis actus; et ideo sine charitate non valet. » (48. Ne ratio theologica deest, quæ id suadeat: primum quia martyrium est mors pro Christo tolerata, hæc vero ex effectu amoris amicitia erga Christum esse debet, quod est a Christo indicatum, cum dixit: *Majorem ac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, ubi animam ponere pro amicis, ponere illam ex dilectione amicorum significat. Et sane si ex metu gehennæ, et amissionis paradisi moveretur ad acceptandam mortem, non pro Christo, sed pro se ipso homo daret animam suam; hoc est, ut malum imminens declinaret, et bonum acquireret. Itaque, ut homo pro Christo, et Deo mortuus dicatur, necesse est Dei amore mortem sustinere. Denique non minor sane in adulto dispositio requiritur ad martyrium, quam ad baptismum, ut adversarii fatentur. (49. At ad baptismum suscipiendum amor Dei requiritur saltem initialis; vult enim Tridentinum concilium, ut baptizandus adultus, præter fidem, et spem, amorem quoque habeat, quo incipiat diligere Deum, veluti justitiæ fontem: amor autem hujusmodi charitas est, ut liquet, tum ex eo, quod concilium de tribus ibi virtutum theologiarum actibus loquitur; tum etiam ex eo quod de amore verba faciat, qui spem consequitur; qui sane amor charitatis, et amicitia est, non concupiscentiæ; cum amor concupiscentiæ spem præcedat, non vero sequatur.

(50. Et ut ad martyrium in adultis charitatem aliquam saltem initialem desideremus; tamen illorum non placet sententia, qui solum ex opere operantis gratiam conferre opinantur. Scimus in hac versari opinione doctissimum Melchiorum Canum, Sotum, Bannesium, aliosque. (51. Sed horum opinioni præferendam censem sententiam S. Thomæ, et aliorum fere omnium theologorum aientium, non ex solo opere operantis, « sed etiam ex imitatione Passionis, » ut ait S. Thomas, in 4, dist. 4, quæst. unica, art. 4, ad 3, et alibi; vel ex privilegio, ut alii malunt, et ex speciali quodam favore Christi, ut aiunt Piette, Vanroy, et alii, vel quasi ex opere operato, ut ait continuator Tournely, vel denique ex opere operato, virtute scilicet mortis Christi, ut universim theologi

loquuntur. (52. Nam per martyrium remittitur tota pœna temporaria; quamobrem injurius esset martyri, qui pro martyre oraret: hæc vero non remittitur, nisi ex privilegio, aut ex imitatione passionis Christi, aut alio modo ex opere operato. Non enim vi mortis, quæ quandoque lenis esse potest, nec sufficiens ad satisfaciendum pro gravissimis sceleribus, quibus se quis toto vitæ suæ decursu fœdaverit, et ex quibus fortasse ipsam mortem, eamque per graviora quæque supplicia inferendam promeruerit: Non propter fervorem charitatis, cum multi sancti confessores ardentiori charitate fervuerint, quam martyrum plerique, quin tamen indulgentiam pœnæ temporalis peccatis antea commissis debite consecutus sint; ergo.

(53. Sed quæstio de baptismi efficacia paulo uberius pertractanda est. Omnes conveniunt, hæreticis Valentinianis exceptis, qui teste Tertulliano lib. *Scorpiaci*, c. 1, non simplicitatem, sed vanitatem, imo dementia esse fabulabantur pro Deo mori, martyrium peculiari gratia, honore, atque corona a Deo donari; sed dissident invicem theologi in modo designando, quo peculiarem sibi annexam gratiam contineat. (54. Nullus Catholicorum dubitat quin peculiarem hanc secum ferat gratiam, dum ab adultis hominibus Dei amore suscipiatur; Canus vero, et alii, quos supra recensuimus, vim hujus peculiaris gratiæ conferendæ amori illi tribuunt, quo adultus sponte, atque libere martyrium acceptat, et subit, quamobrem ex opere operantis gratiam conferre asserunt. Hos vero supra confutavimus, sed recensere hic placuit iterum opinionem, ut id quod certum est, ab eo, quod in controversiam inter Catholicos revocatur, distingueremus. (55. Major autem difficultas est circa puerorum martyrium. Adulti martyres dicuntur alii voluntate, et opere, ut S. Stephanus. Alii sola voluntate, ut S. Joannes evangelista, in quo voluntas opus martyrii fuit. Alii denique opere tantum, non voluntate. Hujus tertii generis sunt infantes in odium Christi occisi. Hos vero in duas classes distinguimus: in prima ponimus Innocentes Bethlehemitas ab Herode in Christi pueruli odium impia jussione occisos; in altera vero alios pueros, qui vel ferventibus primis Ecclesiæ sæculis persecutionibus, vel postremis sæculis a Judæis in odium Christianæ religionis crudeliter necati perhibentur, de quibus longum catalogum texuit Benedictus XIV, cum in opere suo *De cultu sanctorum*, tum in epistola quadam ad illustrissimum Benedictum Veterani, fidei promotorem, circa causam beatificationis beati Andreæ Pagi Rinensis, qui, nondum tertio ætatis anno expleto, anno 1462, a Judæis in odium Christi occisus fuit. (56. Circa infantes ab Herode occisos, quos semper Ecclesia veluti sanctos, ac martyres venerata est, nonnulli ætate S. Thomæ opinabantur, martyres illos esse, quia Deus acceleravit illis usum rationis, gratiamque contulit, qua mortem pro Christo acceptarent, atque

subirent; alii cum Richardo Armano in Irlandia præsule, nullum ex infantibus ab Herode propter Christum occisis, præter circumcisos, salvum fuisse probabiliter defendi posse arbitrantur. (57. Alii vero cum cardinali de Vitriaco, licet fateantur infantes ab Herode interfectos, ex peculiari privilegio salvos, sanctosque esse; tamen negant id de infantibus Christianorum a tyrannis in Christi odium occisis, quos etiam e regno cælorum exclusos volunt, nisi beneficium baptismi obtinuerint. (58. Ab hac sententia parum dissidere videntur S. Bonaventura, et Alexander Alensis: nam S. Bonaventura, in 4, dist. 4, part. II, dub. 1, postquam dixit ad martyrium completum duo concurrere, scilicet justam voluntatem, et justam causam, subdit quod « Dominus supplevit, quod deerat ex parte voluntatis in Innocentibus, quia simul cum ipso nati erant, et propter hoc, quod erat coætaneus illis: » et alibi satis superque indicat, deficiente voluntate, non haberi martyrium; similia habet Alensis; ex quibus liquet hos non agnovisse, nec admisisse martyres ex solo opere sine voluntate, exceptis SS. Innocentibus ab Herode occisis, in quibus Deus voluntatem supplevit.

(59. Communis tamen, ac universim recepta hac ætate nostra opinio est, mortem in Christi odium illatam, ex imitatione passionis Christi, aut ex alio huic concessio privilegio, gratiam martyri conferre, ac baptismum fluminis supplere, etiam in parvulis in utero materno occisis, licet aliquis theologus adsit, qui de parvulis in materno utero interfectis dubitet, dum in tyranno voluntas desit hos occidendi. Ut autem clare pateat tuta hac de re sententia, nonnulla afferemus argumenta, quæ etiam parvulis martyrium prodesse ostendunt. (60. Primum enim ad parvulos quoque pertinere videtur generalis illa Christi Domini sententia apud *Matthæum* 10, vers. 39: *Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam*. Deinde Ecclesia tanquam martyres semper venerata est omnes infantes, quos Herodes jussit occidi. Irenæus enim lib. III *Adversus hæreses*, cap. 16 infantes illos martyres vocat: eodem titulo eosdem donavit Cyprianus, Ecclesiæ sæculo epist. 56., adhortatoria ad martyrium; Chrysostomus, hom. 3 in *Matthæum* martyres eosdem vocat; et ut alios mittam, Augustinus, lib. III *De libero arbitrio*, cap. 33: « Infantes illos, inquit, in honore martyrum receptos commendat Ecclesia; » atque eodem modo patres reliqui loquuntur. (61. Ecclesia ergo semper et ubique docuit, omnes occisos ab Herode infantes in cœlis cum Christo regnare martyrii gloria conspicuos, non distinguens inter circumcisos et incircumcisos. Vim ergo talem in morte illis illata agnovit, qua omnes sanctificarentur, atque digni cœlesti martyrum gloria fierent. Ergo ex universali Ecclesiæ consensu evincitur vere hos martyres fuisse. Nec dici potest, acceleratum in iis fuisse rationis usum, ut inquit S. Thomas 2-2, quæst. 124, art. 1, id enim nulla Scripturæ

auctoritate comprobatur; nec Patrum testimonio asseritur: imo S. Augustinus serm. *De diversis*, qui in recenti editione est 375, parvulos illos alloquens, inquit: « Non habebatis quidem ætatem, qua in Christum passurum crederetis, sed habebatis carnem, in qua pro Christo passuro passionem sustineretis; » quod serm. 375, supra relatis verbis confirmat. Si ergo non aliud habebant, quod darent pro Christo, quem nondum poterant confiteri, præter carnem, non habebant usum liberi arbitrii. (62. Apertius autem Chrysologus, serm. 152, qui est de Innocentibus, dicens: « In parvulis quæ voluntas, quod arbitrium, ubi captiva fuit et ipsa natura? » Et serm. sequenti: « Vere, fratres, isti sunt gratiæ martyres, confitentur nascentes, nescientes pugnant, vincunt insci, moriuntur inconscii, ignari tollunt palmas, coronas rapiunt ignorantes. » Et Ecclesia universa in celebratione festi SS. Innocentium, hos veluti martyres, qui fidem Christi non loquendo, sed moriendo confessi sunt, satis superque indicat, et mortem, quam pro Christo subire, causam in hujusmodi infantibus fuisse sanctitatis, et gloriæ martyrii.

(63. Ecclesia itaque semper credidit mortem infantibus pro Christo ab Herode occisis, divina quadam opitulatione, ut loquitur Augustinus, uberem martyrii gratiam contulisse. Atqui martyrii honore donatos etiam habuit infantes reliquos in odium Christi deinceps a tyrannis occisos. Nam quotquot infantes a primis ecclesiæ sæculis ad nostra usque tempora, sive ab idololatriis, sive a Judæis Christianæ religionis causa occisi fuerint inter martyres recensentur. In martyrologiis enim non semel memoria occurrit martyrum, qui in infanti ætate pro Christo occisi fuerunt: in cœmeteriis itidem pluries reperta fuere corpuscula puerorum, quos Christianæ fidei hostes interfecerunt cum certissimis martyrii signis. (64. Nemo inter criticos est adeo severus, ut pro certo martyrii signo non habeat vas, aut sanguinis plenum, aut aspersum sanguine juxta corpus positum, quod in antiquis Christianorum cœmeteriis reperitur; videri poterunt hæc de re viri clarissimi, Aringus, Mabillonius, Buonaroti, Raphaellus Fabrettus; Ludovicus Antonius Muratorius, Boldettus, Marangonius, atque Victorius, viri hæc in re peritissimi, qui unanimi consensu asserunt, supra recensitum vas certum esse martyrii signum. At in cœmeteriis pluries reperta fuere puerorum ossa cum hujusmodi signis. (65. Ut unum afferamus exemplum, ex relatione supra citati canonici Boldetti constat, in cœmeterio Cordiano ossa reperta fuisse cujusdam pueruli cum inscriptione nominis Dorothei, et cum antedicto sanguinis vase; ac corpus itidem alterius pueruli annorum quinque, nomine Decentii, cui idem vas pro signo appositum erat. (66. Quæ quidem exempla satis nobis videntur ad ostendendum, Ecclesiam Christi semper habuisse ut veros martyres etiam infantes in odium Christianæ religionis occisos. Atque hinc fa-

cile patet, recte sentire theologos, qui in parvulis martyrium baptismum supplere asserunt, ac peculiarem quoque gratiam conferre; cum ex dictis constet Ecclesiam agnovisse semper martyres etiam solo opere, et non voluntate; atque hujusmodi martyrio vim quamdam ex Christi favore credidisse, quia etiam isti pueruli sanctificari, et martyrium gloria condecorari possent.

(67. Hujusmodi martyres solo opere, et non voluntate in quatuor classes distinguit Benedictus XIV in supra citata ad clarissimum præsullem Veterani epistola. In prima classe reponit illos, qui a remotioribus sæculis in universa Ecclesia publicum cultum obtinent. Qua quidem in classe soli innocentes pueri ab Herode occisi reponi possunt, cum de nullo alio constet in universa Ecclesia a remotioribus sæculis publicum cultum obtinere. In secunda classe pueros statuit in odium Christi fidei occisos, qui ab immemorabili tempore in aliqua civitate, aut diocesi publicum cultum habent scientia, tolerantia, ac etiam expressa ordinariorum approbatione commendatum; atque ad hos referri quoque posse existimat plures, ac plures alios, quorum vel mentio occurrit in annalibus, et ecclesiasticis monumentis, vel certe nomina in Martyrologio Romano descripta sunt. In tertia classe pueri illi reponuntur, quorum corpora cum nominibus, et signis supra indicatis, in cæmeteriis inventa sunt, quorum deinceps reliquæ in aliquibus ecclesiis publicæ venerationi expositæ fuerunt. In quarta denique classe ii constituendi erunt, quibus vita in odium Christi sublata fuit, quorum cultus via ordinaria beatificationis, aut canonizationis promovetur apud apostolicam sedem, ad quam unico spectat post decretum Alexandri III, permittit decernere, et approbare cultum sanctorum in particularibus locis, et in unaquaque mundi diocesi. (68. Semper enim ad Apostolicam Sedem pertinuit decernere publicum cultum alicui sancto pro universa Ecclesia, istumque præcipere; ac sine istius approbatione, nullius sancti cultus ab una ad omnes alias dioceses extensus est, atque universim præceptus; et in hoc sanctorum canonizatio consistit. (69. Sed post Alexandri decretum etiam concessio expressa permissionis cultus in aliqua civitate, aut diocesi in honorem alicujus confessoris, aut martyris, Apostolicæ Sedis auctoritate fieri debet: hæc vero permissio servi Dei beatificatio appellatur. Ad hanc classem spectant beati duo pueri a Judæis in odium Christianæ fidei occisi, Simon scilicet de Tridento anno 1475, interfectus, et Andreas de Pago, cujus martyrium contigit anno 1462. (70. Num expediat hujusmodi pueris permittit, ut post beatificationem etiam decernatur publicus canonizationis cultus? Vide supra citatam Benedicti XIV epistolam.

(71. Unum in præsentia animadvertendum duxi, parvulis scilicet pro Christo occisis, non respondere in cælis aureolam, quæ, juxta theologos, in gloria quadam accidentali con-

sistit, in illa lætitia posita, quam beati martyres experiuntur, dum victoriam cogitant, quam pro Christo dimicando reportarunt; « Innocentes, » inquit S. Thomas in 4, dist. 49, q. 5, art. 3, quæst. ad duodecimum, « sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrii, sed aliquid martyrii habent ex hoc, quod passi sunt pro Christo, ita etiam aureolam, non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem, in quantum scilicet gaudent, se in obsequium Christi occisos esse ut dictum est de pueris baptizatis, quod habebunt aliquod gaudium de innocentia, et carnis integritate. » Iis coherentia habet eminentissimus cardinalis Capisucchi, in suis controversiis theologicis *De martyrio*, qu. 2, § 26, nempe: « Cum aureola sit præmium a Deo beatis concessum intuitu egregiorum operum, quæ ipsi pro Deo in terris patrarunt, ac proinde sit præmium respondens operibus; evidens est, sanctos Innocentes, et alios parvulos pro Christo ante usum rationis occisos aureola non gaudere martyrii. »

(72. Et si mors in odium Christi parvulis illata semper in Ecclesia veluti quoddam martyrium habita est, atque adeo ex divina quadam dispositione peculiaris gratiæ productiva: tamen censura digni dici non possunt a privatis viris theologi illi, qui de salute dubitant parvulorum, quos hac de causa infideles interfecerint, priusquam nati essent, aut antequam baptismum suscepissent. (73. Ecclesia enim nunquam antiquos illos theologos damnavit, qui peculiari hujus gratiæ privilegium ad solos Bethlehemiticis pueros restrinxere; qui inter hos, solos circumcisos salvos prædicarunt, et qui acceleratum iis fuisse dixerunt rationis lumen, ut ex libera acceptatione mortis pro Christo gratiam consequerentur martyrii: horum enim opiniones nunquam Ecclesia proseripsit. (74. Ac multo minus reprehendi ii theologi possunt, qui negant salvos, ac proinde martyres esse pueros in materno utero inclusos, de quorum occisione ne quidem cogitarunt infideles illi, qui in odium Christi matres interfecerunt, quin de occidendo filio in ejus utero incluso unquam cogitaverint; cum in his voluntas quoque tyranni, desit, saltem directa occidendi puerum pro Christo, et quandoque præsumi etiam possit voluntatem habuisse hos non occidendi.

(75. Restat ut nonnulla dicamus de pluralitate martyrum priorum Ecclesiæ sæculorum. Huic controversiæ occasionem dedit Dodwellus, qui, in suis dissertationibus Cyprianicis, de paucitate martyrum priorum Ecclesiæ sæculorum disputavit. Hujus autem viri temeritatem demonstrarunt plures eruditi catholici viri; scilicet theodoricus Ruinarius, in opere hac de re contra Dodwellum scripto: Augustinus Orsi, celeberrimus ordinis Prædicatorum theologus, postea S. R. E. cardinalis; ex eadem quoque prædicatorum familia, martyrum pluralitatem vindicavit clarissimus Ansaldi, egregius ætatis nostræ in universitate Taurinensi theologus;

et, aliis missis, eruditus D. Gerardus Castelli, canonicus ordinis S. Crucis, in controversiis ecclesiastico-historicis; ii enim innumerabilem martyrum multitudinem fuisse ostendunt in Christi Ecclesia primorum sæculorum; tum singulas numerando persecutiones; tum ex antiquis SS. Martyrum actis; tum ex Eusebio Cæsariensi lib. vi *Histor. ecclesiastica*, in quo, c. 6, num. 23, innumerabiles Phrygiæ martyres recenset: et cap. 8, *Prope infinitos*, in Ægypto martyres obiisse scribit; tum ex Prudentio, qui martyrum numerum sub solo Diocletiano incredibilem fuisse scribit; tum denique ex omnibus fere SS. Patribus ii, iii et iv etiam sæculi, qui sine numero obiisse Ecclesiæ martyres scripserunt; scilicet S. Irenæus circa medium ii sæculi, lib. iv *Adversus hæreses*, cap. 64: « Ecclesia, inquit, in omni loco ob eam, quam habet dilectionem, multitudinem martyrum in omni tempore præmittit ad patrem. » Clemens Alexandrinus

circa finem ejusdem sæculi lib. ii *Stromatum* ait: « Nobis autem sunt quotidie martyrum fontes, qui nostris spectantur oculis, qui torrentur, et capite truncantur: » S. Cyprianus, circa medium iii sæculi, *De exhortatione ad mart.*, c. 11 scribit: « Numerari non possunt martyres Christiani: quod si tantus ostenditur martyrum numerus, nemo difficile, vel arduum putet esse martyrem fieri: quando videt Christianorum martyrum populum non posse numerari. » Similia leguntur apud omnes apologistas religionis Christianæ apud Lactantium in lib. *De mortibus persecutorum*; apud Eusebium, et alios antiquos historicos ecclesiasticos; apud Ambrosium, Augustinum, aliosque antiquos Patres; quod sic indicasse sufficiat, ut lectoribus pateat, quanta fuerit hæretici Dodwelli temeritas, qui adversus tot luculentissima testimonia de martyrum paucitate ausus sit disputare.

MARTYROLOGIUM.

SUMMARIUM.

1. Quid sit martyrologium, ad n. 2. — 3. Quomodo a calendariis differat. — 4. Eusebiusne Martyrologium scripserit? — 5. Martyrologium Hieronymianum. — 6. Romanum parvum. — 7. Bedæ.

(1. Reddi *Martyrologium* latine posset sermo de testibus; martyr enim testem significat, quia martyres Christi fidem suo ipsorum sanguine testati sunt; quod et confessione sua alii sancti fecere, quorum etiam habetur in martyrologio memoria; sed a potiori parte sumitur martyrologii appellatio, a martyribus nempe, qui pro Christi nomine passi sunt.

(2. Inter martyrologia porro, et calendaria, quibus quoque martyrum nomina inscripta sunt, non parvum intercedit discrimen. Nimirum, ut Pagius senior adnotavit, in *Critica ad ann. Christi 64*, num. 6, « singulæ Ecclesiæ sua habuere calendaria, in quibus digesta erant nomina episcoporum, et martyrum, diesque notati, quibus memoria eorum anniversario cultu celebraretur; martyrologia vero non unius loci propria, sed totius Ecclesiæ fuere communia, quippe quæ totius orbis martyres, confessorisque generaliter continerent; et in calendariis quidem antiquioribus, nomen urbis nunquam (verius, plerumque) describitur, cum in usum duntaxat unius Ecclesiæ comparata sint; at in martyrologio nomina singularum urbium, et oppidorum ascribuntur, propterea quod ad usum totius Ecclesiæ institutum est. » Quod etiam a Florentino *Admonit.*, 5, pag. 23, perspicue affirmatur.

(3. Et aliud calendaria inter, et martyrologia discrimen est; quod in illis vix quidquam, præter sanctorum nomina ascribitur; in his contra sancto, cujus fit mentio, elogium quoddam modo brevius, modo prolixius textitur. Hinc cum Matthias Fridericus Beckius *Martyrologium* quoddam *Ecclesiæ Germanicæ per vetustum* edidisset, commentario illustratum; Augustæ Vindelicorum

— 8. Adonis. — 9. Usuardi, ad n. 10, 11, 12. — Romanum. — 15. Descriptio in Romano Martyrologio quid importat? — 14. Apponine in Romano Martyrologio queant sancti nondum canonizati? — 15. Martyrologii lectio.

1687; Basnagius in historia *des ouvrages des savants* ejusdem anni pag. 28, Calendarium illud potius, quam *Martyrologium* appellandum esse monuit, cum nuda martyrum nomina contineat.

(4. Baronius cap. 5, *Prolegom. ad Martyrol. Rom.* primum omnium, qui scribendo Martyrologia operam dederit, ab omnibus, ait, prædicari Eusebium. Id quoque dicitur in epistola, quæ Hieronymi nomine ad Heliodorum circumfertur, a Beda in *Retractat. ad Acta apostol.* cap. 1. Valafrido Strabone *De offic. Eccles.*, cap. 28, et fere, ut idem Baronius animadvertet, a recentioribus (sui temporis) omnibus. Porro Eusebii Martyrologium a S. Hieronymo latinitate donatum fuisse Beda, aliique, quos Molanus secutus est, *De martyrologiis* cap. 11, tradiderunt. Verum Baronius cap. 6, Eusebium contendit, non Martyrologium, sed fusiore stylo acta martyrum scripsisse: ad S. Hieronymum vero, quod spectat, epistolas illas Heliodori ad Hieronymum, hujusque ad illum confictas docet: ad summum eodem cap. 6, ait: « existimandum esse Hieronymum brevi summa librum illum Eusebii in compendium redegissem, ipsumque opus postea Martyrologium esse dictum, ac Hieronymi nomine nuncupatum. »

(5. Enimvero Lucas Dacherius tom. IV *Spicilegii* ant. edit., p. 617, *Martyrologium* vulgavit ann. 1661 vetustissimum, S. Hieronymi presbyteri nomine insignitum. Septem post annis illud ipsum Lucensibus typis edi curavit Cl. Franciscus Maria Florentinus, hoc titulo: *Vetustius occidentalis Ecclesiæ Martyrologium D. Hieronymi*. Bollandiani quoque idem S. Hieronymi Martyrologium ex membranæ Eptarnacensibus